

Prvi međunarodni
znanstveni skup

NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA u porječju Mure i Drave

Međimurje, 9. – 11. studenoga 2023.

PROGRAM I KNJIŽICA SAŽETAKA

Centar za istraživanje
Međimurja

Ogranak Matice hrvatske
u Čakovcu

Hrvatska akademija znanosti
i umjetnosti – Zavod za
znanstveni rad u Varaždinu

Prvi međunarodni znanstveni skup
**„Nematerijalna kulturna baština
u porječju Mure i Drave“**

**PROGRAM I
KNJIŽICA SAŽETAKA**

Međimurje,
9. – 11. studenoga 2023.

ORGANIZATORI

Centar za istraživanje Međimurja
Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Zavod za znanstveni rad u
Varaždinu

SUORGANIZATORI

Muzej Međimurja Čakovec
Turistička zajednica Međimurske županije

ZNANSTVENO-PROGRAMSKI ODBOR

akademik **Dragutin Feletar**, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

prof. dr. sc. **Đuro Blažeka**, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. **Zvonko Kovač**, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. **István Lukács**, Filozofski fakultet Sveučilišta Lóránd Eötvös u Budimpešti

prof. dr. sc. **Živko Gorjanac**, Visoka škola Józsefa Eötvösa, Odjel za hrvatski jezik Instituta za manjinske i strane jezike u Baji

prof. dr. sc. **Belkisa Dolić**, Pedagoški fakultet Univerziteta u Bihaću

prof. dr. sc. **Renata Šamo**, Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli

prof. dr. sc. **Nataša Štefanec**, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

izv. prof. dr. sc. **Vladimir Legac**, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

izv. prof. dr. sc. **Draženko Tomić**, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ORGANIZACIJSKI ODBOR

doc. dr. sc. **Anđelko Vlašić**, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Centar za istraživanje Međimurja (predsjednik Organizacijskoga odbora)

Janja Kovač, Muzej Međimurja Čakovec, Centar za istraživanje Međimurja (tajnica Organizacijskoga odbora)

dr. sc. **Vladimir Huzjan**, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Zavod za znanstveni rad u Varaždinu

izv. prof. dr. sc. **Krunoslav Mikulan**, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu, Centar za istraživanje Međimurja

Lea Šprajc, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu, Centar za istraživanje Međimurja

Zoran Turk, Centar za kulturu “Rudar”, Mursko Središće; Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu; Centar za istraživanje Međimurja

Ivan Vuk, II. osnovna škola Čakovec, Centar za istraživanje Međimurja

Saša Vuković, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu, Centar za istraživanje Međimurja

dr. sc. **Maja Žvorc**, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Centar za istraživanje Međimurja

PROGRAM

ČETVRTAK, 9. studenoga 2023.

Mursko Središće, Centar za kulturu „Rudar“

- 9:00 – 11:00 **Registracija sudionika**
11:00 – 11:15 **Otvorenje. Pozdravni govori uzvanika**
11:15 – 12:00 **Mirela Hrovatin:** *Regionalni pristupi očuvanju žive tradicije u Hrvatskoj – plenarno predavanje*
- 12:00 – 12:15 Stanka
- 12:15 – 13:15 MODERATOR: Zoran Turk
Tvrtko Zebec, Lidija Bajuk: *S pomoć božja i Marija! Kajkavska uzmeno-ivanjska kola u izvedbama i izvorima*
Antonio Grgić: *The circle dance as architecture and urban planning practice: The architectural features of the Easter circle dances of Međimurje, Zagorje and Podravina region*
Adela Pukl: *Kdo se šemi? Vključenost žensk v izvajanje pustnih šeg v Sloveniji*
- 13:15 – 14:30 Stanka za ručak
- 14:30 – 15:40 MODERATORICA: Janja Kovač
Nena Židov: *Politizacija nesnovne kulturne dediščine na primeru vpisa Obiska dedka Mraza v slovenski register nesnovne dediščine*
Jelka Pšajd: *Sodelovanje/sinergija med muzejem in nosilci*
Anja Jerin: *Motivi nosilcev za vpis v Register nesnovne kulturne dediščine*
- 15:40 – 16:00 Stanka
- 16:00 – 17:30 MODERATOR: Anđelko Vlašić
Tajana Štefok, Kristian Kolar: *Priločki klecinprot kao element kulturne baštine grada Preloga*
Sandra Mikac: *Kuharice i bilježnice naših baka*
Rolanda Mikulan, Vesna Zver, Jasminka Prstec: *Lepoglavska čipka – nositelj nematerijalne baštine i identiteta lepoglavskog kraja*
Vladimir Legac: *Opis kumstvenih običaja i opis uzgoja lana u okolici Ivanca prema rukopisu Ivana Dolenca*

PETAK, 10. studenoga 2023.

Čakovec, Multimedijalna dvorana Riznice Međimurja

- 10:00 – 11:10   MODERATORICA: Janja Kovač
Ivona Orlić: *Centar za nematerijalnu kulturu Istre, 12 godina od osnutka*
Klementina Batina: *Nematerijalna kulturna baština Bistre – od regulative do održivog upravljanja*
Lina Malek: *Uloga društvenih mreža u prezentaciji nematerijalne kulturne baštine: primjer Udruge Ekomuzej Bistra*
- 11:10 – 11:30   Stanka
- 11:30 – 12:40   MODERATORICA: Lea Šprajc
Saša Srečković: *O potrebi za sistematskim etičkim pristupom u zaštiti nematerijalne baštine*
Olga Orlić: *Nematerijalna kultura i procesi baštinizacije: izazovi 21. stoljeća*
Janja Kovač: *Kulturna moda: uspon i pad nematerijalne baštine*
- 12:40 – 13:00   Stanka
- 12:40 – 13:50   MODERATOR: Ivan Vuk
Krunoslav Mikulan: *Motivski spektar pučkih fantastičnih priča Međimurja*
Zoran Turk: *Od činjenice do mita: povijesni temelji za razvoj mitova i legendi na području Međimurja*
Petar Feletar: *Tradicijski obrti – fljojsari na Dravi*
- 14:10 – 15:30   Stanka za ručak
- 15:30 – 16:40   MODERATOR: Krunoslav Mikulan
Mojca Ramšak: *Olfaktorna kulturna dediščina v Sloveniji*
Đuro Blažeka: *Prikaz postupaka u pretvaranju sirove dijalektološke građe u znanstveni rječnik*
Esmeralda Agolli: *Searching the intangible: documenting and analyzing death rituals in rural Albania*

16:40 – 17:00 Stanka

17:00 – 18:10 MODERATORICA: Maja Žvorc

Zrinka Novak: *Iz duhovne baštine Međimurja. Kanonske vizitacije kao izvori za istraživanje vjerske prakse, običaja i pobožnosti na području Međimurja (Bekšinskog arhidakonata) u ranome novom vijeku*

Draženko Tomić: *Pitanje jezika kao razlog prijepora oko katekizama i molitvenika u Međimurju*

Lea Šprajc: *Florijan Andrašec – pjesnik kazivač i/ili pjesnik autor? Promišljanje autorske pozicije u pučkoj književnosti*

SUBOTA, 11. studenoga 2023.

Organizirani posjet odabranim međimurskim lokalitetima

Čakovec – Mursko Središće – Štrigova – vinarija

Eko muzej „Međimurje malo“ (Čakovec)

Spomen dom rudarstva „Cimper“ (Mursko Središće)

crkva svetoga Jeronima (Štrigova)

KNJIŽICA SAŽETAKA

ESMERALDA AGOLLI

Faculty of History and Philology, University of Tirana
esmeralda.agolli@unitir.edu.al

Searching the intangible: documenting and analysing death rituals in rural Albania

Death marks the most crucial moment for any living human. The passing swipes rather dramatically the presence, efforts, interactions, or any other activity we have projected with our surroundings and beyond. If projected to us as living humans, the process is easily perceived as the least desirable topic to think about or discuss. However, while witnessing others passing through the rituals that follow death, a great deal regarding remorse, lament, gender, social status, and religion could be thoroughly analysed and understood.

In this paper, I deal with death rituals and practices that still take place in rural Albania within four different religious groups (suni Muslims, Bektashi, Christian Orthodox, and Catholics). Considering the rapid socio-economic changes that the country has been experiencing especially during the last two decades, the systematic collection of oral accounts from locals in villages around the country has proven to be an immensely important source of evidence. I discuss to what extent a research methodology oriented towards standard interviews and conversations with elders throughout Albania has contributed to keeping systematic records on the entire process of someone passing, including pre-funeral, funeral, and post-funeral. This body of data comprises a crucial dimension of the intangible cultural heritage, considering the constant abandonment of villages and the passing of a generation that experienced and lived in a different historic setting. Indeed, its collection and conservation becomes an indispensable source of data from which other important matters, including socio-cultural identities, religious differences, and/or gender dynamics, could be plausibly addressed and researched.

Keywords

death rituals, death practices, rural Albania, research methodology

Esmeralda Agolli is an associate professor at the Department of Archaeology and Culture Heritage at Tirana University. As an anthropological archaeologist, she focuses on the emergence of social complexity, models of cultural transmission, and regional networks of late prehistoric communities in the western Balkans. Her latest research endeavour explores mortuary rites and practices in rural Albania. This project has opened a new venue to document, preserve, and research intangible dimensions of the Albanian cultural heritage.

KLEMENTINA BATINA

Odsjek za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
klementina.batina@gmail.com

Nematerijalna kulturna baština Bistre – od regulative do održivog upravljanja

U izlaganju će se predstaviti područja manifestiranja nematerijalne kulturne baštine u bistranskom kraju s naglaskom na studiju slučaja koja uključuje višegodišnji proces istraživanja, nominacije i upisa *Umijeća izrade bistranskog tradicijskog nakita* kao nematerijalnog kulturnog dobra. S obzirom na prethodno zaštićena slična umijeća na području sjeverozapadne Hrvatske (samoborski i svetonedeljski *kraluš*), prijavitelji i nositelji imali su odgovoran zadatak definiranja razlikovnih obilježja i povijesne geneze umijeća izrade bistranskog nakita koje se ostvarilo i u do tada nepoznatoj formi muškog nakita – kravate od staklenih perli. Lokalna je zajednica prepoznala važnost očuvanja ovog kulturnog dobra te se osim kontinuiranog prijenosa umijeća putem radionica promišlja i o kreiranju suvenirske ponude u okviru djelatnosti budućeg kulturno-turističkog centra Ekomuzej Bistra. S obzirom na činjenicu da izvan lokalne zajednice djeluju izrađivači etno nakita koji se bave njegovom prodajom i distribucijom u sklopu svojih udruga ili obrta, u izlaganju će se razmatrati i pitanja koja se tiču zaštite prava nositelja umijeća/prijavitelja/ lokalne zajednice.

Ključne riječi

tradicijski nakit, kravata, bistranski kraj, autorska prava

Klementina Batina rođena je 1972. godine u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirala je povijest umjetnosti i komparativnu književnost (1999.) te muzeologiju (2013.). Doktorski rad pod naslovom *Aspekti ženskog autorstva: komparativna analiza etnološke i folklorističke građe HAZU* obranila je 2015. godine. Od 2003. godine zaposlena je na Odsjeku za etnologiju Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u istraživačkom zvanju i na radnom mjestu više stručne suradnice za znanstveno polje etnologija i kulturna antropologija u području humanističkih znanosti. U Bistri živi od 1998. godine gdje kontinuirano istražuje i dokumentira materijalne i nematerijalne aspekte tradicijske kulture bistranskog kraja.

ĐURO BLAŽEKA

Učiteljski fakultet u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu
djuro.blazeka1@gmail.com

Prikaz postupaka u pretvaranju sirove dijalektološke građe u znanstveni rječnik

Autor govori o svojim iskustvima pisanja znanstvenih dijalektoloških rječnika na temelju sirove građe koju su skupili amateri. Najprije nabraja najčešće “loše” dijelove takve građe i postupke njihova preispitivanja, popravljanja ili odstranjivanja. Nakon toga govori o postupcima proširivanja građe na temelju već prikupljene građe. Sve to oprimjeruje primjerima iz *Rječnika govora Kotoribe* koji je napravio zajedno s Anicom Jauk, mjesnom učiteljicom i zaljubljenicom u svoj kajkavski mjesni govor. Zaključuje da vrhunski znanstveni rječnik može nastati samo na temelju suradnje između amatera i znanstvenika gdje amater nikako nije sporedniji činilac u tom tandemu.

Ključne riječi

kajkavsko narječje, govor Kotoribe, dijelektološka leksikografija, prikupljanje i obrada građe, koncepcija rječničke natuknice, definicije pojedinih značenja riječi

Đuro Blažeka rođen je 8. travnja 1968. u Prelogu. Redovit je profesor u trajnom zvanju na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. 1998. godine magistrirao je s temom *Govor Preloga*, a 2004. godine obranio doktorski rad *Govori Međimurja*. Intenzivno se bavi svim vidovima znanstvene dijalektologije, a posebice dijalektalnom leksikologijom, pseudoanalogonimijom i razlikovnošću leksika između bliskih mjesnih govora. Autor je 7 knjiga i dvjestotinjak znanstvenih radova od kojih su mnogi objavljeni u najuglednijim svjetskim lingvističkim časopisima. Već desetak godina vodi projekte izrade znanstvenih rječnika kajkavskih dijalekata, a već je dovršio takve projekte s mjesnim govorima Murskog Središća, Preloga, Kotoribe i Serdahelja. Na međimurski dijalekt preveo je roman *Mali princ* francuskog pisca Antoine de Sainte-Exupéryja.

PETAR FELETAR

Fakultet prometnih znanosti, Sveučilište u Zagrebu
petar.feletar@fpz.unizg.hr

Tradicijski obrti – fljojsari na Dravi

Među specifičnim tradicijskim umijećima i obrtima koji su utkani u međimursku povijest, poput vađenja zlata, izrade čipke, lončarstva i drugih, svakako bi trebalo izdvojiti splavarstvo (fljojsarstvo). Budući da je imalo vrlo važnu gospodarsku funkciju, splavarstvo i trgovina drvnom građom obilježilo je međimurski kraj posebice uz rijeku Dravu i fljojsarskog centra u Donjoj Dubravi. Uz Maribor, Osijek i druge gradove na riječnim prometnicama, Donja Dubrava isticala se kao središte velike poduzetničke tvrtke Ujlaki-Hirschler i sin. Šajkaštvo i splavarstvo uz i na Dravi ostavili su dubok zapis u narodnom sjećanju iako se nakon 1945. godine splavarstvo nije obnovilo. Lokalno upravljanje baštinom te međunarodna, europska i prekogranična suradnja samo su neke od smjernica kojima se Republika Hrvatska vodi prilikom provođenja aktivnosti očuvanja nematerijalne baštine koje u ovom slučaju mogu rezultirati novim idejama poput osnivanja specijaliziranog splavarskog muzeja u Donjoj Dubravi. Prvi korak razvoja turizma na Dravi i sjećanje na stare splavare u Donjoj Dubravi načinjen je osnivanjem Nautičkog kluba Fljojsar (2005.), organiziranjem brojnih „regata“, izgradnjom replike nekadašnjeg fljojsa (2013.), dovršenjem radova na skeli/društvenom domu (2015.) te izradom idejnog projekta urešenja obale Drave za rekreacijsko-turističku namjenu (2018.). Iako su uspomene na stare dravske obrte u priobalnim naseljima vrlo žive, radi novog modernog načina života gube se stari dravski zanati i navade, koji su dio našeg identiteta i kao takve ih treba prenositi mladim generacijama kako ne bi zauvijek nestali.

Ključne riječi

splavarstvo, Drava, Donja Dubrava, turistička valorizacija

Petar Feletar rođen je 1978. godine u Čakovcu/Donjoj Dubravi. Godine 2004. diplomirao je geografiju i povijest na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na istom fakultetu 2014. godine doktorirao je na poslijediplomskom studiju Geografske osnove prostornog planiranja i uređenja. Od 1997. zaposlen je u izdavačkoj kući „Dr. Feletar“/„Meridijani“, a od 2002. godine ujedno radi kao tajnik uredništva multidisciplinarnog časopisa „Podravina“. Od 2008. godine radi na Fakultetu prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu na mjestu docenta. Autor/koautor je 15 knjiga i udžbenika, urednik 9 knjiga, grafički urednik/tajnik uredništva 12 knjiga, a fotograf na 20 knjiga. Sudjelovao je na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima, objavio je više znanstvenih i stručnih te popularnih članaka u raznim publikacijama i časopisima..

ANTONIO GRGIĆ

Arhitekti kulture d.o.o.

antoniogrgich@gmail.com

The Circle Dance as Architecture and Urban Planning Practice: The Architectural Features of the Easter Circle Dances of Međimurje, Zagorje, and Podravina Region

In a lecture named *Inspiration*, the German philosopher Peter Sloterdijk posed a question: how did human beings manage their existence in times before architecture? He claims that there has to be a kind of proto-architecture out of which architecture could arise because human beings have always been condemned to shape their spaces. For Sloterdijk, to exist is the position of a human being that is standing somewhere in the savannah, within an open, wide horizon. This horizon for Sloterdijk is a huge circle, and it is so wide that you lose yourself inside the circle if you cannot draw a narrower circle inside the wide one. This small circle is what gives life to the original invisible architecture.

The author's thesis is that the circle dance is also one of the ways for man to establish that small circle that protects humans from getting lost in Sloterdijk's wide circle. From a genealogical point of view, the circle dance probably belongs to one of the forms of proto-architecture. But the circle dance is not invisible architecture and cannot be considered only from a genealogical point of view. The circle dance is architecture in the true sense of the word. It is a mobile and dynamic architecture of a temporary nature composed of human bodies, but still architecture. Furthermore, during original circle dances in settlements of their origin, the circle dance is taking on the urban planning properties of organisation and naming of spaces and the creation of urban memory.

Keywords

circle dance, philosophy, psychology, Peter Sloterdijk, architecture

Antonio Grgić graduated at the Zagreb Faculty of Architecture and is currently a PhD candidate at the Institute of Architectural Theory, Art History and Cultural Studies at the Faculty of Architecture of TU Graz. He is a member of the Croatian Philosophical Society and Croatian Architects' Association publishing council. He wrote several scientific papers, participated in national and international scientific conferences, and was also a member of the organising committees of several of them.

ANJA JERIN

Slovenski etnografski muzej
anja.jerin@etno-muzej.si

Motivi nosilcev za vpis v Register nesnovne kulture dediščine

Slovenski etnografski muzej je prevzel naloge nacionalnega Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine (v nadaljevanju Koordinator) leta 2011. Že pred tem se je ukvarjal z raziskovanjem, identificiranjem in dokumentiranjem nesnovne kulturne dediščine, po prevzemu nalog Koordinatorja pa je na nesnovno kulturno dediščino pričel gledati tudi z gledišča Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine (2003) (v nadaljevanju Unescova Konvencija), ki poudarja predvsem vlogo nosilcev pri ohranjanju nesnovne kulturne dediščine. Slovenski etnografski muzej kot Koordinator se je tako znašel v vlogi mediatorja v prostoru med terenom – nosilci na eni strani in političnimi deležniki na drugi.

Ena od glavnih nalog Slovenskega etnografskega muzeja kot Koordinatorja je priprava predlogov za vpis nesnovne kulturne dediščine v slovenski Register nesnovne kulturne dediščine (v nadaljevanju Register), ki ga vodi Ministrstvo za kulturo. Sam postopek vpisa v Register, ki obsega sodelovanje vseh vpletenih deležnikov, ki so odgovorni za implementacijo Unescove Konvencije v slovenskem prostoru, se prične z oddajo pobude za vpis Koordinatorju. Pobudo lahko predloži vsakdo, vedno pa mora biti usklajena z nosilci in oddana z njihovim soglasjem. Register trenutno šteje že preko 300 evidentiranih skupnosti, skupin in posameznikov (april 2023), zanimanje za vpis nosilcev pa se iz leta v leto povečuje. V mojem prispevku bom predstavila zakaj je temu tako in kateri so glavni razlogi in motivi, ki ženejo nosilce k oddaji pobud za vpis v register. Prav tako se bom v prispevku osredotočila na nekatere prednosti, ki jih vpis v Register prinaša nosilcem.

Ključne riječi

nesnovna kulturna dediščina, Register nesnovne kulturne dediščine, nosilci nesnovne kulturne dediščine, vpis v register, razlogi za vpis v register

Anja Jerin je muzejska svetovalka v Oddelku za nesnovno kulturno dediščino v Slovenskem etnografskem muzeju, ki od leta 2011 dalje opravlja naloge nacionalnega Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine. Prva leta v muzeju je delala kot kustodinja dokumentalistka v Oddelku za dokumentacijo, magistrirala je na temo zbirke fotografij Frana Vesela, ki jo hrani Slovenski etnografski muzej. Od leta 2011 se njeno delo osredotoča predvsem na nesnovno kulturno dediščino in njeno varovanje v kontekstu Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine.

JANJA KOVAČ

Muzej Međimurja Čakovec

janja.kovac@mmc.hr

Kulturna moda: uspon i pad nematerijalne baštine

Nematerijalna kulturna baština je od 2003. godine i usvajanja UNESCO-ove Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine postala jedna od najpopularnijih tema u svijetu dokumentiranja, istraživanja, prezentacije i zaštite kulturne baštine. Donošenjem Konvencije i njena primjena na terenu proizvela je mnogobrojne reakcije. U ovom radu analizirat će se dobre i loše strane Konvencije na primjeru „cekara“, specifičnih torbi izrađenih od komušine. „Cekari“ su se izrađivali kroz 20. stoljeće nastavljajući se na tradiciju izrade uporabnih predmeta od prirodnih materijala u Panonskoj nizini. Slabljenjem interesa tržišta, pletenje prestaje biti profitabilno i polako se zapašta. Do 2010-ih izrada „cekara“ tek se povremeno pojavljivala kao zanimljiv prežitek iz etnografske povijesti Međimurja. No, otada pa do danas svjedočimo velikom porastu aktivnosti na polju istraživanja i prezentacije „cekara“ koje su rezultirale njihovom zaštitom kao nematerijalno dobro Republike Hrvatske. Na temelju ovog primjera slučaja u završnom dijelu rada analizirat ću rezultate provođenja Konvencije, spomenuti moguće druge oblike zaštite nematerijalne kulturne baštine te negativne strane poput komifikacije baštine, restitucije i etičkih pitanja.

Ključne riječi

nematerijalna kulturna baština, UNESCO, cekari, nositelji vještina, Međimurje

Janja Kovač završila je studij etnologije i kulturne antropologije te južnoslavenskih jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Bavi se nematerijalnom baštinom, a rezultate istraživanja prezentira u pisanim tekstovima, popularnim predavanjima te izložbama. Od 2016. do 2021. godine radila je na projektu Muzeja nematerijalne baštine „Riznica Međimurja“ u kojem potpisuje autorstvo stalnog postava „Minijature“. Za stalni postav dobila je nagradu Hrvatskog etnološkog društva „Milovan Gavazzi“ te s Anom Šestak i Mašom Hrustek Sobočan nagradu Hrvatskog muzejskog društva za najbolji postav u 2021. godini. Zaposlena je u Muzeju Međimurja Čakovec u kojem u zvanju više kustosice vodi Etnografski odjel.

VLADIMIR LEGAC

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu
vladimir.legac@gmail.com

Opis kumstvenih običaja i opis uzgoja lana u okolici Ivanca prema rukopisu Ivana Dolenca

Ivan Dolenc (1905. – 1987.) bio je poljoprivrednik i cijeli život proveo je u selu Jerovcu kraj Ivanca (današnja Varaždinska županija). Iako je kao muško dijete završio samo petogodišnju pučku školu u Austro-Ugarskoj, bio je izuzetno zainteresiran za običaje, proslave i jezično blago svoga kraja te ih je želio ostaviti zapisane za buduća pokoljenja kako se ne bi zaboravila. Ostavio je tako veliki rukopis u kojem opisuje različite običaje, obrede i svečanosti svog rodnog kraja (lončarstvo, svadbe, sprovode, karmine, kumstva, hodočašća...). Do sada mu je objavljen manji dio koji se odnosi na opis lončarstva (još 1932. godine dio rukopisa o lončarstvu objavio je Etnografski muzej u Zagrebu). Ivana Dolenca uočio je dr. Milovan Gavazzi (kustos Etnografskog muzeja u Zagrebu u drugoj četvrtini 20. stoljeća, a poslije kao utemeljitelj etnološkog znanstvenog rada i nastave etnologije profesor na tadašnjoj Katedri za etnologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu). Profesor Gavazzi angažirao je Dolenca i kao informatora i konsultanta studentima za pisanje njihovih diplomskih radova. Objavljen je i Dolenčev rukopis o običajima s temom Zelenog Jure. Na ovoj konferenciji Vladimir Legac (unuk istraživača i sakupljača Ivana Dolenca) predstaviti će i komentirati dio rukopisa koji se odnosi na običaje kumstva (na mjesnom govoru *kumovine*) i opis uzgoja biljke lana (na mjesnom govoru *predovnaka*). Rukopis je pisan kajkavskim dijalektom onog vremena.

Ključne riječi

sakupljač i opisivač običaja Ivan Dolenc, selo Jerovec (kraj Ivanca), kumstvo, uzgoj lana, kajkavski dijalekt

Vladimir Legac rođen je u Čakovcu 1963. godine. Završio je studij njemačkog jezika i književnosti te engleskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istome je fakultetu magistrirao i doktorirao s temama iz filologije (anglistika). Desetak godina radio je kao profesor engleskog i njemačkog na današnjoj Tehničkoj školi u Čakovcu. Od 1995. godine radi kao visokoškolski nastavnik, najprije u nastavnim zvanjima od lektora do višeg predavača, potom u znanstveno-nastavnom zvanju. Sada je u zvanju izvanrednog profesora (filologija, anglistika). Objavio je preko 80 radova (većinom znanstvenih) i održao stotinjak izlaganja na konferencijama u Hrvatskoj i inozemstvu.

LINA MALEK

samostalna istraživačica

lmalek@hrstud.hr, lina.malek@gmail.com

Uloga društvenih mreža u prezentaciji nematerijalne kulturne baštine: primjer Udruge Ekomuzej Bistra

U 21. stoljeću društvene su mreže nezaobilazan digitalni alat za prezentaciju i promociju kako materijalne tako i nematerijalne kulturne baštine. Hrvatska je zemlja bogata tradicijskom kulturom. U njezinom se sjeverozapadnom dijelu smjestila današnja Općina Bistra, koja leži podno sjeverne strane Medvednice. U općini danas djeluje više udruga koje se bave zaštitom, očuvanjem i prenošenjem bistranske kulturne baštine. Uz usmenu nematerijalnu baštinu (Vrban Zrinski i Malek, 2022), tradiciju vuglenarenja (Batina, 2019) i druge običaje, od 2021. godine kao zaštićeno nematerijalno kulturno dobro u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske nalazi se umijeće izrade bistranskoga tradicijskog nakita – *kraluša* (ženske ogrlice), *kravatlina* (muške kravate), *mašlina* (ukrasne iglice u obliku leptir-mašne) i *pasa* (ukrasnoga ženskog pojasa). Na zaštiti je i prezentaciji toga umijeća u posljednje vrijeme, među ostalim, radila lokalna neprofitna organizacija Udruga Ekomuzej Bistra. Stoga se ovaj rad odnosi na prezentaciju bistranske nematerijalne kulturne baštine na društvenim mrežama, s posebnim osvrtom na rad Udruge Ekomuzej Bistra.

Ključne riječi

Bistra, novi mediji i društvene mreže, nematerijalna kulturna baština, prezentacija, sjeverozapadna Hrvatska

Lina Malek magistra je komunikologije i kroatologije. Doktorandica je na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Stručna je suradnica za odnose s javnošću i upravljanje društvenim mrežama. Autorica je nekoliko znanstveno-stručnih radova i urednica stručno-popularnih publikacija. Sudjelovala je na međunarodnim i domaćim znanstvenim i stručnim skupovima. Tijekom diplomskog studija sudjelovala je u Erasmus+ SMS studentskoj razmjeni pri Institutu za slavistiku Sveučilišta u Heidelbergu, u Saveznoj Republici Njemačkoj. Aktivna je članica Udruge Ekomuzej Bistra i Društva za komunikacijsku i medijsku kulturu. Znanstveni su joj interesi kroatologija, usmena književnost, novi mediji i medijska pismenost.

SANDRA MIKAC

Knjižnica „Nikola Zrinski“ Čakovec
mikac.ciglar@gmail.com

Kuharice i bilježnice naših baka

Jedan od važnijih zadataka Knjižnice „Nikola Zrinski“ Čakovec promicanje je svijesti o kulturnoj baštini. Ona je prostor u kojem se obnavljaju i šire ideje, znanja uključujući i ona koja se lako mogu pretvoriti u zaborav. Usmena predaja, jezik, običaji i svečanosti koji su postojali, a rijetko postoje i danas u Međimurju, glavni su razlog za osmišljavanje ideje o skupljanju starih, rukom pisanih kuharica. Skupljanje kuharica te njihovo prezentiranje kroz dvije velike izložbe (2019. i 2022. g.) rezultiralo je dubljim istraživanjem međimurske kulinarske tradicije koja je povezana s običajima i jezikom vremena kada su se pisale. Teško je odrediti koja od vrijednosti je ovdje najvažnija, je li to zapisivanje recepata u bilježnicu žena koje nisu bile školovane, je li to jezično bogatstvo kojim obiluju te bilježnice, je li to usmena predaja ili pak običaji povezani s hranom i kuhanjem. U prošlosti vrlo siromašan međimurski kraj ostavlja nam danas bogatu riznicu starih običaja i predaja (svati, sokačice, spričavaja, prehrana uz blagdane i sl.) koji su starim Međimurcima omogućili njihovo preživljavanje.

Ključne riječi

Knjižnica, baština, kulinarnstvo, stari rukopisi

Sandra Mikac, dipl. bibl., djelatnica Knjižnice „Nikola Zrinski“ Čakovec. Radi na poslovima obrade knjižne i neknjižne građe, a uz redovan posao uključena je u brojne aktivnosti i programe koje knjižnica provodi. Voditeljica je programa *Heklice u knjižnici*, *Domaćinstvo u knjižnici* i *Knjižnica za seniore*, redoviti je sudionik aktivnosti u Tjednu cjeloživotnog učenja, autorica brojnih izložbi, veliki zaljubljenik u kulturnu baštinu međimurskoga kraja te voditeljica brojnih radionica u knjižnici. Posebnu suradnju ostvaruje s Općinom Mala Subotica gdje danas živi.

KRUNOSLAV MIKULAN

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu
krunoslav.mikulan@ck.htnet.hr

Motivski spektar pučkih fantastičnih priča Međimurja

Pučke fantastične priče na području Međimurja još su uvijek velikim dijelom nezapisane i neistražene, a već i površan pregled govori nam da su tematika i motivi vrlo raznoliki te da postoje mnogobrojne varijante čak i unutar jednoga te istoga mjesta. Rad se temelji na stotinjak prikupljenih priča (transkribiranih zvučnih zapisa) izvornih govornika koje se analiziraju te se na temelju motiva, simbola i tematike nastoje utvrditi struktura i poetika pučke fantastike u Međimurju. Utvrđuju se tematske i motivske značajke, miješanje žanrova, sinkretizam, preuzimanje suvremenih događaja i likova, te ine karakteristike u usporedbi sa sličnim djelima usmene književnosti u drugim krajevima Hrvatske.

Ključne riječi

usmena književnost, fantastične priče, Međimurje

Krunoslav Mikulan rođen je 1967. godine u Čakovcu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je engleski i njemački jezik te magistrirao i doktorirao englesku književnost. Radi na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u zvanju izvanrednoga profesora; predaje jezične i književne kolegije na engleskom jeziku. Samostalno ili u suautorstvu objavio je niz znanstvenih i publicističkih radova s područja teorije književnosti, lingvistike, metodike nastave stranih jezika, hrvatske povijesti i numizmatike. Autor je ili suautor šest znanstvenih monografija, tri zbornika i pet publicističkih knjiga; urednik je znanstvenoga časopisa *Hrvatski sjever*.

ZRINKA NOVAK

Odsjek za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
zrinka.novak@gmail.com, znovak@hazu.hr

Iz duhovne baštine Međimurja. Kanonske vizitacije kao izvori za istraživanje vjerske prakse, običaja i pobožnosti na području Međimurja (Beškinskog arhiđakonata) u ranome novom vijeku

Kanonske vizitacije vrstan su povijesni izvor za (u)poznavanje društvene, ekonomske, kulturne, crkvene i religiozne povijesti kao i povijesti školstva, demografije, mentaliteta te svakodnevnoga (vjerskog) života stanovnika nekog područja. Na temelju razmatranja novovjekovnih kanonskih vizitacija iz razdoblja od sredine 17. do kraja 18. stoljeća u izlaganju će se nastojati rekonstruirati neke oblike vjerskoga života i svakodnevne na području pojedinih međimurskih župa (npr. Sv. Martin na Muri, Sv. Marija Magdalena u Štrigovi, Sv. Juraj na Bregu, Sv. Mihovil u Mihovljanu, Sv. Trojstvo u Nedelišću, Sv. Juraj u Trnju, Sv. Jakoba u Prelogu itd.), odnosno crkveno-administrativno gledano, na teritoriju Bekškinskoga arhiđakonata. Kroz sadržajnu analizu navedenih arhivskih vrela pohranjenih u Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu (Arhiv Prvostolnoga kaptola) i podataka iz relevantne literature razmotrit će se manifestiranje vjerske prakse i običaja, vidljivo prvenstveno kroz poštivanje načela kršćanskoga ćudoređa i održavanje vjerskih propisa u svakodnevnom životu. Kroz prizmu navedenih izvora, promotrit će se neki aspekti pobožnosti (proslava crkvenih blagdana, procesije, bratovštine, svetački kultovi i dr.) te time dobiti uvid u svakodnevni vjerski život stanovnika župa na području *inter Muram et Dravam* u ranom novom vijeku.

Ključne riječi

kanonske vizitacije, vjerski život, pobožnost, običaji, Međimurje, rani novi vijek

Dr. sc. **Zrinka Novak** znanstvena je suradnica na Odsjeku za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Doktorirala je 2018. na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu s temom *Pobožnost stanovništva rapske komune u drugoj polovici XVI. stoljeća*. Autorica je nekoliko desetaka znanstvenih i stručnih radova, a sudjelovala je i na više međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova. Područja njezina užeg znanstvenog interesa su religiozna, crkvena, kulturna i društvena povijest u razdoblju kasnoga srednjeg i ranoga novog vijeka.

IVONA ORLIĆ

Etnografski muzej Istre – Museo Etnografico dell'Istria
ivona.orlic@gmail.com, ivona@emi.hr

Centar za nematerijalnu kulturu Istre, 12 godina od osnutka

Centar za nematerijalnu kulturu Istre – Centro per la cultura immateriale dell'Istria dislocirana je jedinica Etnografskog muzeja Istre – Museo etnografico sell'Istria. Centar je smješten u samom središtu Pićna. Osnovan je 2011. godine s osnovnim ciljem uočavanja, bilježenja, sakupljanja i interpretiranja nematerijalne kulture Istre, odnosno njegovanja žive, još postojeće prakse. U svoje strukture kroz vrijeme i nove učesnike ugrađuje individualne interpretacije svakodnevice i upravo je iz tog razloga kolaborativni pristup sa zajednicom, skupinama i pojedincima jedan od najvažnijih segmenata rada Centra.

Centar njeguje elemente nematerijalne kulturne baštine: usmena književnost, govori, glazba, ples, kazalište, običaji, rituali, proslave te tradicijska znanja i vještine. Osim navedenog, Centar ostvaruje svoje ciljeve kroz istraživačku, arhivsku i dokumentacijsku, savjetodavnu i edukacijsku djelatnost.

Osnivanje Centra za nematerijalnu kulturu Istre rezultat je usvajanja dokumenata Istarske kulturne strategije Istarske županije, odnosno uvrštavanja 2009. godine Dvoglasja tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja na UNESCO-ovu reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Nakon 12 godina postojanja pitamo se što smo od navedenog postigli, koliko je moguće institucionalizirani nematerijalnu, živu kulturu? U kojem smjeru razvijati Centar?

Ključne riječi

prezentacija, institucionalizacija, nematerijalna kultura, suradnici, posjetitelji

Ivona Orlić rođena je 1971. godine u Puli. Doktorirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu iz područja etnologije i antropologije. Od 2006. godine radi kao kustosica, a zadnje dvije godine kao ravnateljica Etnografskog muzej Istre – Museo etnografico dell'Istria u Pazinu. Objavljene su joj četiri knjige i jedna slikovnica. Autorica je ili koautorica deset etnografskih izložbi, objavljeno joj je tridesetak znanstvenih i stručnih radova. Predsjednica je Vijeća za zaštitu nematerijalne kulturne baštine Istarske županije od 2013. godine.

OLGA ORLIĆ

Institut za antropologiju u Zagrebu
olga.orlic@inantro.hr

Nematerijalna kultura i procesi baštinizacije: izazovi 21. stoljeća

Ova konferencija i podteme koje nudi pokazatelj su koliko je, s jedne strane, bilo važno prepoznati i kroz relevantne međunarodne dokumente valorizirati nematerijalnu kulturnu baštinu. S druge pak strane to je otvorilo niz novih mogućnosti u procesima baštinizacije, ali i potaknulo raspravu stručnjaka o problemima koji prate te procese. Rasprave se vode oko različitih tema: od problematike ispravnosti terminologije preko problema povezanih s prestankom organskog razvoja određenih oblika nematerijalne kulture u trenutku njihove kanonizacije pa sve do mogućnosti koje takva nematerijalna kultura/kulturna baština nudi, s ekonomskog, identitetskog ili nekog drugog aspekta. Pitanje koje se nameće je, tko koristi i u konačnici ima koristi od tih mogućnosti. Upravo se kroz još jedan međunarodni dokument, preporuku, Vijeća Europe, Europsku strategiju za kulturnu baštinu u 21. stoljeću (2017, u daljnjem tekstu ST21) te kroz praktičnu pomoć koju pruža preko pomagala za razvijanje projekata (ST21 MooC-a) odlučilo u fokus staviti zajednicu i dobrobiti koje ima ili može ostvariti od baštine, koju uostalom i sama stvara u procesu baštinizacije. ST21 i materijalan i nematerijalan aspekt baštine sagledava kao ključan resurs za dobrobit same zajednice. Nematerijalna kultura, s obzirom na to da je na ovaj ili onaj način još uvijek „u opticaju“, ima istaknutiju ulogu vezivnog tkiva zajednice ili barem jednog njezinog dijela. U ovom radu osvrnut ću se na potencijale koje ST 21 nudi onim zajednicama koje odluče „upregnuti“ nematerijalnu kulturu za svoj prostorni i ekonomski razvoj, obrazovanje te osnaživanje društvene i parcitipativne komponente, a samim time i za daljnje brendiranje kulturne baštine koja uzima u obzir održiv razvoj, migracijsku, ali i europsku zelenu politiku.

Ključne riječi

nematerijalna kultura, baštinizacija, Europska strategija za kulturnu baštinu u 21. stoljeću, ST21, ST21 Massive Open Online Course (ST21 MooC)

Olga Orlić diplomirala je 2000. godine etnologiju i arheologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2001. do 2006. godine radila je kao kustosica u Etnografskom muzeju Istre u Pazinu. Za izložbu *Tkalci u Istri* (2004.) dobila je godišnju nagradu „Milovan Gavazzi“ Hrvatskog etnološkog društva. Od 2006. godine zaposlena je u Institutu za antropologiju, trenutačno kao viša znanstvena suradnica. Magistrirala je etnologiju i kulturnu antropologiju 2009. godine, a 2011. doktorirala antropologiju na Filozofskom

Fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U dosadašnjem znanstveno-istraživačkom radu surađivala je u više nacionalnih i međunarodnih projekata, vodila je dva programa popularizacije znanosti, a trenutno vodi istraživački projekt Hrvatske zaklade za znanost o solidarnoj ekonomiji u Hrvatskoj te je suvoditeljica hrvatsko-slovenskog bilateralnog projekta o utjecaju globalnih nesigurnosti na jačanje pokreta za prehrambeni suverenitet u Hrvatskoj i Sloveniji (SLOHRanA). Autorica je više znanstvenih i stručnih radova te knjige *Antropologija solidarnosti u Hrvatskoj: poljoprivreda potpomognuta zajednicom*. Sudjeluje kao vanjska stručnjakinja u radu odbora Vijeća Europe koji se bavi kulturnom baštinom.

JELKA PŠAJD

Pomurski muzej Murska Sobota

jelka.psajd@pomurski-muzej.si

Sodelovanje/sinergija med muzejem in nosilci

Pri našem muzejskem delu je pomembnejše sodelovanje/sinergija muzeja in posameznih nosilcev NKD oziroma lokalne skupnosti; veliko bolj, kot sodelovanje kulture, gospodarstva in turizma. Muzeji smo tisti, ki znamo prepoznati (ne gospodarstvo in ne turizem, kjer gre za drugačno obliko sodelovanja z nosilci!) NKD in njihove nosilce in jim pomagamo pri lastnem vrednotenju in samozavesti. Ker želimo, da nosilci ne prenehajo z dejavnostjo, je potrebno sinergijo/odnose gojiti pred, med in po vpisu v Register NKD. Zato bom predstavila načine sinergije in sodelovanja med Pomurskim muzejem Murska Sobota in nosilci nesnovne kulturne dediščine.

Ključne riječi

sodelovanje, Pomurski muzej Murska Sobota, nosilci, lokalna skupnost

Jelka Pšajd od leta 2004 redno zaposlena v Pomurskem muzeju Murska Sobota. Proučuje nesnovno in snovno dediščino Pomurja, Porabja (zamejstva), Slovenskih goric. Je avtorica več razstav, publikacij, člankov in dokumentarnih filmov. Strokovno vodi upokojsko skupino Rožice, kjer ohranjajo rokodelsko večščino – izdelovanje rož iz krep papirja in ga aplicirajo v sodobnost. Že vrsto let predava etnologijo na Univerzi za 3. življenjsko obdobje in strokovno sodeluje z različnimi institucijami, tudi z Zvezo Slovencev na Madžarskem.

ADELA PUKL

Slovenski etnografski muzej
adela.pukl@etno-muzej.si

Kdo se šemi? Vključenost žensk v izvajanje pustnih šeg v Sloveniji

Pustne šege predstavljajo izredno raznoliko pustno dediščino Slovenije, za katero so značilna manjša lokalna pustovanja in (večji) karnevali. V slovenski Register nesnovne kulturne dediščine je trenutno vpisanih 14 elementov povezanih s pustnimi šegami.

Včasih so se predvsem moški, danes pa se moški, ženske in otroci oblečejo v tradicionalne pustne oprave ter v pustnem času opravijo obhode po domači in sosednjih vaseh. Domačinom zaželejo dobro in rodovitno letino, s hrupom pa odganjajo vse slabo preteklega leta. Kdo se je šemil se je skozi desetletja spreminjalo. Vključenost samo mladih neporočenih moških se je v Sloveniji ohranila le še pri pečici pustnih skupin, ki dediščino ohranjajo živo z vključevanjem mladih v fantovske skupnosti z obredi prehoda. Razlogov za vključevanje žensk v nekoč povsem moško domeno je več. V prispevku bom obravnavala razvoj postopnega vključevanja žensk v številne pustne skupine po Sloveniji, ki so ponekod zamenjale / nadomestile moške, drugod pa so se začele vključevati zaradi lastnega interesa. Tako lahko npr. na Ptujju srečamo samostojno skupino žensk, oblečeno v kurentije.

Podobnost in različnost pustnih šeg, ki se ves čas spreminjajo in prilagajajo času in prostoru, sta v Sloveniji opazni na vsakem koraku. Ohranjanje pustne tradicije in zagotavljanje občutka za identiteto nosilcev in njihovega okolja omogočata predvsem prisotnost in živost pustnih šeg.

Ključne riječi

nesnovna kulturna dediščina, ženske, pust, pustne maske

Mag. **Adela Pukl** je muzejska svetovalka in kustosinja v Slovenskem etnografskem muzeju, kjer je odgovorna za zbirke Oddelka za duhovno kulturo. Njeno raziskovalno zanimanje je usmerjeno na pustne maske in karnevale, glasbila in glasbo, vraževerje in slovenske blagovne znamke. Aktivno sodeluje pri izvajanju nalog Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji.

MOJCA RAMŠAK

Univerza v Ljubljani

mojca.ramsak@guest.arnes.si

Olfaktorna kulturna dediščina v Sloveniji

Vohalna (olfaktorna) kulturna dediščina so vonji predmetov, krajev, kulturnih praks in izročil, ki pričajo o preteklosti. Na podlagi raziskave v slovenskih muzejih leta 2022 je bilo ugotovljeno, da muzealci predstavljajo različne vidike vohalne dediščine samoiniciativno in kontekstualno v sklopu razstav ali pedagoških dejavnosti ter da se večinoma zavedajo vloge vonja predmetov in prostorov za pritegnitev obiskovalcev. Ugotovljeno je bilo tudi, da v zvezi z vohalno dediščino v Sloveniji ni razvitih muzealskih strategij. Čeprav je bila odzivnost na raziskavo 48 % (28 muzejev od 58 povabljenih k raziskavi), pa razmišljanja sodelujočih muzealcev o vlogi vonjav v muzejih, ki jo je sprožila ta raziskava, obetajo, da bo v prihodnje ta vidik dediščine bolje izkoriščen.

Ključne riječi

olfaktorna kulturna dediščina, muzej, nesovna dediščina, antropologija vonja, Slovenija

Prof. dr. **Mojca Ramšak**, etnologinja in filozofinja, Univerza v Ljubljani, avtorica osmih znanstvenih monografij v slovenskem, angleškem in slovaškem jeziku, raziskuje na številnih področjih dediščine od narodnih manjšin, simbolne antropologije, dediščine pitja alkohola, do medicinske humanistike, medicinske antropologije, zgodovine medicine in nesovne dediščine, kjer jo trenutno zanima vohalna dediščina.

LEA ŠPRAJC

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu
leasprajc95@gmail.com

Florijan Andrašec – pjesnik kazivač i/ili pjesnik autor? Promišljanje autorske pozicije u pučkoj književnosti

Florijan Andrašec istaknuto je ime međimurske kulturne povijesti 20. stoljeća. Iako je njegov stvaralački identitet višestruk, u stručnim i znanstvenim krugovima osobito je prepoznato njegovo pjesničko stvaralaštvo, kao i plodonosna suradnja s etnomuzikologom Vinkom Žgancem. Andrašecovo istovremeno participiranje u međimurskoj usmenoj književnosti, o čemu najzornije svjedoči njegova izrazita zastupljenost u Žgančevim zbirkama međimurskoga usmenoga pjesništva, te autorskom pismu predstavljenom u njegovoj jedinjoj za života objavljenoj zbirci *Međimurske fjalice* (1953.), u dosad objavljenoj literaturi izazivalo je prijemore koji su uglavnom rezultirali lučenjem njegova pjesničkog bića na pjesnika kazivača, odnosno zapisivača usmenoga gradiva te pjesnika autora. Spomenuti se prijepori u radu promišljaju u književnoteorijskom kontekstu pučke književnosti, s naglaskom na književnoteorijske uvide koji razjašnjavaju poziciju autora u pučkoj književnosti.

Ključne riječi

Florijan Andrašec, Vinko Žganec, pučka književnost, usmena književnost, Međimurje

Lea Šprajc rođena je 1995. u Čakovcu. Diplomirala je kroatistiku te etnologiju i kulturnu antropologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Asistentica je na Katedri za hrvatski jezik i književnost, scensku i medijsku kulturu Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dobitnica je nagrade „Milovan Gavazzi” Hrvatskog etnološkog društva u kategoriji najboljeg studentskog rada (2017.) te Nagrade za izvrsnost u studiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (2022.). Kao glazbenica kantautorica surađuje s umjetnicima L. Bajuk, E. Kiševićem i skupinom ZEFIR te često zapaženo javno nastupa (od 2015.). Suautorica je kajkavskog stripa *A pod gradom zmaj* (STRIPoblaČAK, 2020.).

SAŠA SREČKOVIĆ

Etnografski muzej u Beogradu

sasasrec@gmail.com

O potrebi za sistematskim etičkim pristupom u zaštiti nematerijalne baštine

U poslednjih nekoliko godina primetno je češće referiranje na etičku dimenziju zaštite nematerijalne baštine u stručnim krugovima. To pak ne znači da ima više etičkog poslovanja u relevantnim sistemima zaštite. Inicijalna teškoća već postoji u tome što je sustav ustanovljen na preporukama (tj. UNESCO Konvencija 2003.) i ne obavezuje naročito kulturne administracije da posluju etički, pa čak ni po zakonima, koji obično demonstriraju mnoge manjkavosti koje otežavaju sprovođenje kvalitetne zaštite nematerijalne baštine. Uloge učesnika u tim procesima u praksi nisu jasno ni strogo određene, što sve uslovljava pojave zloupotreba, barem s etičkog stanovišta. Pored obaveze izražene u normativu koji je usvojio UNESCO u vezi s naučnim istraživanjem nasledja (slobodna, prethodna i obaveštena saglasnost zajednice), važan aspekt etike postaju i ostali vidovi i odnosi u procesima negovanja baštine, kao što su analiza i obrada kandidatura za liste nematerijalne baštine ili natječaji za finansijska sredstva u kojima, pored institucija zaštite, ravnopravno učestvuju i udruge i ostala tzv. pravna i fizička lica, i slično. Zapravo, svi vidovi organizacionog ponašanja u sistemima zaštite trebalo bi da budu podložni etičkom prosuđivanju. Zalažem se za usvajanje etičkih kodeksa koji bi uneli više reda, poštenja i međusobnog poštovanja u tom gustom socijalnom tkanju savremenih sistema zaštite nasledja.

Ključne riječi

nematerijalna baština, etika, institucije, zajednice, administracije

Saša Srećković etnograf je i kustos Etnografskog muzeja u Beogradu. Organizator je velikog broja kulturnih događaja (menadžer Međunarodnog festivala etnoloških filmova i dr.). Objavio radove na teme: primenjena antropologija, upravljanje muzejima, vizuelna antropologija i etnografski film, zanatstvo, kulturni turizam, nematerijalno kulturno nasleđe. Nagrađen sa nekoliko grantova (za projekte u Nemačkoj i SAD). Sprovodio međunarodne projekte (Španija, Nemačka, Kina); honorarni predavač na univerzitetu u Moskvi (Rusija), Berkliju i Stenfordu (SAD) itd. UNESCO trener-voditelj za nematerijalno kulturno nasleđe; bivši član UNESCO-ovog tela za procenu elemenata za liste nematerijalnog kulturnog nasleđa. Uključen je u projekte koji se odnose na nasleđe i održivi razvoj u institucionalnom i NVO sektoru.

TAJANA ŠTEFOK

Srednja škola Prelog
tajana.stefok@gmail.com

KRISTIAN KOLAR

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mariboru
kristian.kolar@student.um.si

Priločki klecinprot kao element kulturne baštine grada Preloga

Priča o klecinprotu, božićnom voćnom kruhu sa suhim voćem, unatoč svojoj kulturnoj i gastronomskoj važnosti, kao i međunarodnoj dimenziji, ostala je akademski nedovoljno istražena. Klecinprot je u svojim raznovrsnim oblicima poznat na području Njemačke, Austrije i sjeveroistočne Slovenije, dok se u Hrvatskoj usmenom predajom sačuvao samo u Prelogu. Godine 2016. priločki klecinprot izvučen je iz zaborava kolektivnog sjećanja kada je zahvaljujući Srednjoj školi Prelog oživljena tradicija njegova pripremanja.

U anketama o poznavanju klecinprotu provedenim na području Međimurske i Varaždinske županije ispostavilo se kako gotovo svi ispitanici koji poznaju klecinprot dolaze s područja grada Preloga. Literatura gastronomskih i drugih običaja povezanih s područjem Međimurja i šire ne spominje klecinprot. Gledajući širu sliku klecinprotu, Prelog je netipičan endem, kao i područje Međimurja, dok su priločki klecinprot i priča spašavanja od njegovog zaborava postali primjer pozitivne prakse zaštite kulturne baštine grada Preloga, ali i Međimurja.

Osim pokušaja odgovaranja na pitanje njegova podrijetla, cilj je rada prikazati i sociološki aspekt zaštite klecinprotu kao važan dio preloške, odnosno međimurske kulturne baštine, koristeći pritom klecinprot kao studiju slučaja. Također, cilj je rada i pokušaj stvaranja kvalitetne osnove za iduća istraživanja o klecinprotu kao integralnom dijelu kulturnih običaja donjeg Međimurja, kao i prikaz pozitivne sinergije lokalne zajednice, škole i akademskog istraživanja u svrhu njegovanja tradicije pripremanja najpoznatijega preloškoga kulinarskog došljaka.

Ključne riječi

klecinprot, grad Prelog, kulturna baština, Međimurje, voćni kruh

Tajana Štefok profesorica je povijesti u Srednjoj školi Prelog. Diplomirala je povijest i etnologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Jedna je od voditeljica digitalne platforme za očuvanje i promicanje zavičajne baštine Topoteke Međimurje, aktivna je članica udruge ICARUS Hrvatska i Centra za istraživanje Međimurja, sudionica je u brojnim školskim i međunarodnim projektima. Jedna je od autorica izložba *Kak se negda gostilo* i *Španceranje po priločkoj prošlosti* u Muzeju Croata insulanus Grada Preloga povodom Noći muzeja. Područja interesa su joj zavičajna povijest i kulturna baština.

Kristian Kolar student je četvrte godine učiteljskog smjera engleskog jezika i književnosti te povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mariboru. Njegov se istraživački rad temelji prvenstveno na istraživanju utjecaja zapadne glazbe na stvaranje jugoslavenske kulturne sfere u drugoj polovici 20. stoljeća te istraživanju povijesti lokalnih glazbenih scena u istom vremenskom razdoblju. Njegovi radovi objavljeni su u Pamukkaleu (Turska), Debrecenu (Mađarska), Grazu i Mariboru.

DRAŽENKO TOMIĆ

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu
drazenko.tomic@ufzg.hr

Pitanje jezika kao razlog prijepora oko katekizama i molitvenika u Međimurju

Članak se bavi prijedorima glede katekizama i molitvenika u Međimurju od sredine 19. do prvih desetljeća 20. stoljeća. Povod prijepora jest jezik tih tiskovina. Zagrebačka duhovna oblast je kao nadležna institucija od sredine 19. stoljeća i za Međimurje propisivala katekizam na štokavskom narječju. Odobravani su i katekizmi na kajkavskom narječju. Naime, dio svećenika s međimurskih župa molio (1864.) je da hrvatski književni jezik „ustupi mjesto staromu hrvatskomu jeziku, bolje narječju, kakovim se po Međimurju govori“ jer mladež uz „ilirski jezik“ ne može napredovati u vjeronauku, kao i (1897.) „da se uzme u obzir naš međjumurski dialekat, pošto stroga štokavština ovomu puku *hic et nunc* jest nepristupna a i nerazumljiva“. S druge strane prevladavalo je mišljenje kako je upravo katekizam ostao jedina knjiga u Međimurju iz koje djeca imaju priliku naučiti hrvatski književni jezik: „Bez poznavanja štokavštine – za koju Megjumurcima navlaš govore, da je ilirski jezik, jer oni svoje narječje zovu hrvatskim jezikom – ovaj narod ne može doći do prosvjete.“ Godine 1912. zaplijenjen je molitvenik *Ježuš ljubav moja* jer se njim uvodi „ilirski jezik“ i polažu temelji trijalizma u Međimurju. Kad je molitvenik dobio dopuštenje za distribuciju, neki svećenik piše: „U silnoj smo do sada bili neprilici u školi. Štokavske molitvenike na mnogim mjestima nijesmo smjeli uvesti – a kajkavskih molitvenika za djecu, koji bi imali odobrenje duhovne oblasti, nijesmo imali.“ Kao osnova za ovo istraživanje o pitanju jezika katekizama u Međimurju poslužio je tjednik *Katolički list* (Zagreb, 1849. – 1945.).

Ključne riječi

hrvatski jezik, ilirski jezik, kajkavsko narječje, madarizacija, Međimurje, katekizam

Draženko Tomić izvanredni je profesor na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na čakovečkom odsjeku fakulteta predaje kolegije „Filozofija odgoja“, „Etika“, „Filozofija sporta“ i „Odgoj i religija. Filozofski pristup“. Uz filozofiju i akademsko obrazovanje, njegova su područja zanimanja filologija i povijest. Autor je osam knjiga i stotinjak članaka (bibliografija: <https://bib.irb.hr/lista-radova?autor=338055>). Član je Hrvatskog filozofskog društva, Akademije odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske. Član je uredništva znanstvenih časopisa *Prilozi* i *Napredak*.

ZORAN TURK

Centar za kulturu „Rudar“, Mursko Središće
Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu
turkzoran1@gmail.com

Od činjenice do mita: povijesni temelji za razvoj mitova i legendi na području Međimurja

Autor analizira i istražuje povijesne temelje za neke od važnijih mitova na području Međimurja, poput vijesti o viteškim redovima, rodno mjesto svetog Jeronima, Crne kraljice i slično. Cilj je za svaku predaju pronaći povijesni temelj, istražiti način i moment u kojem je priča dobila drugo značenje i iz povijesnih se činjenica pretvorila u predaju i mit. U tome se istražuje uloga usmene predaje, ali i historiografije koja se u nekim slučajevima pokazala kao ključni okidač za kreiranje mita.

Ključne riječi

Međimurje, mitovi, legende, povijesni temelj

Zoran Turk rođen je 3. srpnja 1989. godine u Čakovcu, a najveći dio života proveo je u Murskom Središću. Završio je preddiplomski i diplomski studij povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, a trenutno je doktorand na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao je na temu srednjovjekovnog plemstva Međimurja, a tema doktorske disertacije je Međimurje u kasnom srednjem vijeku. Autor je niza znanstvenih članaka na temu međimurskog srednjovjekovlja, autor dva rada u zborniku o nesrećama i nedaćama na tlu Međimurja te autor nekoliko povijesnih monografija. Iako se specijalizira za srednji vijek, obrađivao je sva povijesna razdoblja povezana s prostorom Međimurja. Autor je i nekoliko prikaza te izlagao na nekoliko konferencija, uključujući MECERN 2018. Trenutno obnaša dužnost ravnatelja Centra za kulturu „Rudar“ u Murskom Središću i predsjednika Ogranaka Matice hrvatske u Čakovcu, najvećega nakladnika na području Međimurja.

NENA ŽIDOV

Slovenski etnografski muzej
nena.zidov@etno-muzej.si

Politizacija nesnovne kulturne dediščine na primeru vpisa Obiska dedka Mraza v slovenski register nesnovne dediščine

Pri nesnovni kulturni dediščini lahko tako na nacionalni kot na mednarodni ravni prihaja do njene politizacije. Kot primer politizacije na nacionalni ravni bom predstavila razloge za vpis in odmeve na vpis enote Obisk dedka Mraza v slovenski register nesnovne kulturne dediščine. Pobudo za vpis smo prejeli leta 2017 od ene od vaških skupnosti, ker tedanji župan ni hotel več finančno podpreti prireditve, na kateri bi dedek Mraz obiskal in obdaroval otroke. Enoto smo pripravljali za vpis v času leve vlade, vpisana pa je bila aprila 2020, kmalu za tem, ko je na oblast prišla desna vlada, kar se je odražalo tudi na Ministrstvu za kulturo. Ko so ugotovili, da imamo v registru vpisan Obisk dedka Mraza, je to sprožilo precej nejevolje, saj gre za lik, ki se je uveljavil znotraj leta 1947 na novo uvedenega otroškega praznovanja novoletne jelke, ki ga je po drugi svetovni vojni v Sloveniji po sovjetskem zgledu uvedla nova komunistična oblast, da bi iz javnih mest izrinila miklavževanje in praznovanje božiča. Dedek Mraz se je v Sloveniji prvič pojavil konec leta 1948, otroke v različnih okoljih pa obiskuje in obdaruje tudi danes.

Ključne riječi

nesnovna kulturna dediščina, Slovenija, register, obisk dedka Mraza, politizacija

Dr. **Nena Židov** je muzejska svétnica in kustodinja za socialno kulturo v Slovenskem etnografskem muzeju. V letih 1997–2003, 2009–2011 in 2015–2020 je bila urednica muzejske periodične publikacije *Etnolog* in več let urednica knjižne zbirke Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja. Doktorirala je z nalogo *Alternativna medicina v Sloveniji, Etnološki vidik* (1996). Objavila je knjige *Rovaši = Tally sticks* (2010), *Ljubljanski živilski trg* (1994) in *Občina Ljubljana Bežigrad* (1991) ter vrsto znanstvenih člankov tako v Sloveniji kot v tujini. Ukvarja se s preučevanjem nesnovne kulturne dediščine, ljudskega prava in šeg.

VESNA ZVER

Gospodarska škola Varaždin
vesna208@gmail.com

ROLANDA MIKULAN

Gospodarska škola Varaždin
rolanda.mikulan@gmail.com

JASMINKA PRSTEC

Gospodarska škola Varaždin
jprstec@gmail.com

Lepoglavska čipka – nositelj nematerijalne baštine i identiteta lepoglavskog kraja

Autorice će prikazati lepoglavsku čipku – rukotvorinu prozračne, šupljikave osnove koju su pred više stoljeća u Lepoglavu i njezinu okolicu donijeli pavlani. Čipkarsko umijeće postupno je prihvaćeno među seoskim stanovništvom kao dopunska djelatnost i dodatni izvor prihoda seljačkih obitelji između dva svjetska rata i postaje tradicija koja se prenosi iz naraštaja u naraštaj. Godine 2003. osnovana je i zadruga lepoglavske čipke kojoj je cilj prenošenje znanja iz generacije na generaciju. Kako se zaštita čipkarskog naslijeđa spaja s razvojem čipkarstva te kako se ova višestoljetna tradicija izrade čipke na batiće ili klepana čipka kao vrhunsko ostvarenje umjetničkog oblikovanja tekstila u lepoglavskom kraju prenosi danas, autorice će istražiti i pomoću anketnog upitnika kojeg namjeravaju provesti među mladim čipkaricama. Rad će se baviti i načinima prezentacije lepoglavske čipke te utjecajem čipkarstva na kulturu, gospodarstvo i razvoj kulturnog turizma u lepoglavskom kraju.

Ključne riječi

Lepoglavska čipka, čipkarstvo, nematerijalna baština

Vesna Zver rođena je 3. prosinca 1968. u Varaždinu. Diplomirala je na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu 1992. godine, smjer Turizam i ugostiteljstvo. Od 1998. godine radi u Gospodarskoj školi Varaždin kao nastavnica ekonomske i turističke skupine predmeta.

Jasminka Prstec rođena je 18. studenoga 1981. u Varaždinu, a diplomirala je na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zaposlena je u Gospodarskoj školi Varaždin od 2009. godine kao nastavnik ekonomske skupine predmeta. Godine 2017. napredovala je u zvanje mentor, a 2022. godine u zvanje mentor savjetnik. Uz izvođenje nastavnih procesa priprema učenike za razna državna i međunarodna natjecanja (*Poslovni izazov, Milenijsko natjecanje*). Sudjelovala je u provedbi raznih projekata (*Interdisciplinarni kurikulum srednjih strukovnih škola, Atravete a empender, Prekvalifikacijom do posla, Poduzetnici – danas i sutra*) i u radu radnih skupina (NCVVO i ASOO). Uključena je u srednjoškolsko obrazovanje odraslih i u rad Centra izvrsnosti iz poduzetništva te u PPDMO Fakulteta organizacije i informatike Varaždin.

Rolanda Mikulan rođena je 17. listopada 1971. u Varaždinu, a diplomirala je na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1995. godine, smjer Turizam i ugostiteljstvo. Na istom je fakultetu i magistrirala 2000. godine. Od 1995. godine radi u Gospodarskoj školi Varaždin kao nastavnica ekonomske i administrativne skupine predmeta.

IMPRESUM

Prvi međunarodni znanstveni skup „Nematerijalna kulturna baština u porječju Mure i Drave“, Međimurje, 9. – 11. studenoga 2023.

Program i knjižnica sažetaka

NAKLADNIK

Centar za istraživanje Međimurja

LEKTURA TEKSTOVA NA HRVATSKOM

Lea Šprajc

LEKTURA TEKSTOVA NA ENGLESKOM

Maja Žvorc

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Maja Žvorc

Mursko Središće, 2023.

